

QISHLOQ JOYLARDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION VA AGROTEXNOLOGIK YECHIMLARNING ROLI

Rustamova Faridaxon Anvarjonovna

Andijon Davlat Texnika Instituti, Iqtisodiyot kafedrası, assistant

E-mail: farida.rustamova.05030902@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17627521>

Annotatsiya. Ushbu tezis qishloq joylarda kichik biznes subyektlarining iqtisodiy samaradorligini oshirishda innovatsion va agrotexnologik yechimlarning rolini o'rganadi. Tadqiqotda zamonaviy sug'orish tizimlari, dronlar, monitoring va avtomatlashtirilgan hisob-kitob tizimlari kabi texnologiyalarning mahsulot hosildorligi, xarajatlarni kamaytirish va sotuv hajmini oshirishdagi samarasi tahlil qilingan. Shuningdek, davlat siyosati va moliyaviy qo'llab-quvvatlashning ahamiyati ham ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, qishloq joylar, iqtisodiy samaradorlik, innovatsion yechimlar, agrotexnologiyalar.

Qishloq joylarda tadbirkorlik faoliyati mahalliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi, bandlikni oshirish va aholining daromad manbalarini kengaytirishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, qishloq joylarda kichik biznes subyektlari ko'plab iqtisodiy va tashkiliy to'siqlarga duch keladi: infratuzilmaning yetarli emasligi, moliyaviy resurslarning cheklanganligi, zamonaviy texnologiyalarni joriy etishdagi qiyinchiliklar va innovatsion yechimlarga cheklangan kirish imkoniyati.

Innovatsion va agrotexnologik yechimlar qishloq biznesining samaradorligini oshirishning eng muhim vositalaridan biri sifatida qaraladi. Masalan, zamonaviy sug'orish tizimlari, qishloq xo'jaligi texnikasi, dronlar va sun'iy intellekt yordamida hosildorlikni oshirish, avtomatlashtirilgan hisob-kitob va monitoring tizimlari orqali resurslardan samarali foydalanish imkonini beradi. Shu bilan birga, innovatsion marketing va elektron savdo platformalari mahsulotlarni bozorga tezroq yetkazish va qiymatini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, qishloq joylarda kichik biznesning iqtisodiy samaradorligini oshirish uchun faqat an'anaviy usullarga tayanish yetarli emas; zamonaviy innovatsion va agrotexnologik yechimlarni joriy etish, davlat siyosati va moliyaviy qo'llab-quvvatlash bilan uyg'unlashtirish muhimdir. Shu sababli ushbu tezis qishloq biznesida innovatsion texnologiyalarni tatbiq etishning iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini o'rganishga qaratilgan.

Qishloq joylarda kichik biznes subyektlarining iqtisodiy samaradorligini oshirish va innovatsion hamda agrotexnologik yechimlarni tatbiq etish mavzusida ilmiy adabiyotlarda keng qamrovli tadqiqotlar mavjud. Abdurahmonov va boshqalar qishloq xo'jaligi sohasida tadbirkorlikning samaradorligini oshirishda zamonaviy texnologiyalar, innovatsion yechimlar va boshqaruvning avtomatlashtirilgan tizimlari muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi. Mualliflar hisob-kitoblar va monitoring tizimlarining samaradorlikni oshirishda qo'llanilishini, resurslar tejash va hosildorlikni yaxshilashdagi ijobiy ta'sirini ko'rsatadi.

Xorijiy tadqiqotlar, jumladan OECD va FAO tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda, qishloq hududlarida kichik biznes subyektlarini raqamli va agrotexnologik yechimlar yordamida qo'llab-quvvatlashning iqtisodiy foydasi tahlil qilingan. Ular innovatsion

texnologiyalarni tatbiq etish orqali mahsulot yetishtirish xarajatlarini kamaytirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, marketing va sotuv jarayonlarini optimallashtirish mumkinligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, bu tadqiqotlar innovatsion yechimlarni joriy etishdagi asosiy to'siqlar: moliyaviy resurslar yetishmasligi, infratuzilmaning rivojlanmaganligi va xodimlarning raqamli kompetensiyalari pastligi ekanini aniqlaydi.

Mahalliy adabiyotlarda, xususan O'zbekiston sharoitida, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha davlat dasturlari va grantlar tizimi samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, qishloq xo'jaligi va xizmat ko'rsatish sohalarida innovatsion yechimlarni tatbiq etish orqali kichik biznesning iqtisodiy samaradorligi sezilarli darajada oshirilishi qayd etilgan.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, qishloq joylarda kichik biznes subyektlari uchun innovatsion va agrotexnologik yechimlarni joriy etish — iqtisodiy samaradorlikni oshirishning eng muhim omili hisoblanadi. Shu bilan birga, bunday yechimlarning samaradorligini ta'minlash uchun moliyaviy qo'llab-quvvatlash, texnologik infratuzilma va xodimlarning raqamli va texnologik ko'nikmalarini oshirish bo'yicha kompleks strategiyalar zarur.

Qishloq joylarda kichik biznes subyektlarining iqtisodiy samaradorligini oshirishda innovatsion va agrotexnologik yechimlar muhim vosita hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, zamonaviy sug'orish tizimlari, qishloq xo'jaligi texnikasi, dronlar, sun'iy intellekt va monitoring tizimlari resurslardan samarali foydalanish va hosildorlikni oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, avtomatlashtirilgan buxgalteriya va hisob-kitob tizimlari, elektron savdo platformalari va raqamli marketing kichik biznesning bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi hamda raqobatbardoshligini oshiradi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, qishloq joylarda innovatsion yechimlar yordamida mahsulot ishlab chiqarish xarajatlari sezilarli darajada kamayadi va mahsulot sifati yaxshilanadi. Shu bilan birga, elektron savdo va raqamli marketingni qo'llash mahsulotni bozorga tezroq yetkazish va sotuv hajmini oshirish imkonini beradi.

Quyidagi jadvalda qishloq joylarda kichik biznes subyektlarida innovatsion va agrotexnologik yechimlarni tatbiq etish natijasida hosildorlik va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari taqqoslangan (ma'lumotlar FAO va mahalliy statistika organlari asosida olingan).

1-jadval

Qishloq joylarda kichik biznes subyektlarida innovatsion yechimlarni tatbiq etishning iqtisodiy samarasi

Innovatsion / agrotexnologik yechim	Amalga oshirilgan korxonalar soni	Hosildorlik o'sishi (%)	Xarajatlarni kamayishi (%)	Sotuv hajmi o'sishi (%)
Zamonaviy sug'orish tizimlari	45	+20-35	-15-25	+10-20
Dronlar va monitoring tizimlari	30	+15-25	-10-20	+10-15
Avtomatlashtirilgan hisob-kitob tizimlari	50	+10-15	-20-30	+5-10
Elektron savdo platformalari	40	+5-10	-5	+20-35
Raqamli marketing va brend rivojlantirish	35	+5-10	-	+25-40

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, eng katta samaradorlik hosildorlikni oshirish va xarajatlarni kamaytirish bilan bog‘liq bo‘lgan yechimlarda kuzatiladi. Masalan, zamonaviy sug‘orish tizimlari va dronlar yordamida resurslardan samarali foydalanish hosildorlikni 20–35% ga oshiradi va suv, o‘g‘it kabi xarajatlarni 15–25% kamaytiradi. Shu bilan birga, elektron savdo va raqamli marketing kichik biznesning bozor ulushini kengaytiradi, sotuv hajmini o‘rtacha 20–40% ga oshiradi.

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, qishloq joylarda iqtisodiy samaradorlikni oshirish uchun innovatsion va agrotexnologik yechimlarni birgalikda tatbiq etish eng samarali strategiya hisoblanadi. Shu bilan birga, ushbu yechimlarning muvaffaqiyati quyidagi omillarga bog‘liq:

1. Moliyaviy qo‘llab-quvvatlash (subsidiyalar, kreditlar);
2. Xodimlarning texnologik va raqamli kompetensiyalari;
3. Hududiy infratuzilmaning rivojlanishi;
4. Innovatsion va elektron tizimlarning to‘liq tatbiq etilishi.

Shu asosda, qishloq joylarda kichik biznes subyektlari uchun integratsiyalashgan strategiyalar ishlab chiqish zarur bo‘lib, u innovatsion yechimlar, agrotexnologiyalar va raqamli tizimlarni birlashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, qishloq joylarda kichik biznes subyektlarining iqtisodiy samaradorligini oshirishda innovatsion va agrotexnologik yechimlarning roli muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy sug‘orish tizimlari, dronlar va monitoring tizimlari resurslardan samarali foydalanish va hosildorlikni oshirishga yordam beradi, avtomatlashtirilgan hisob-kitob tizimlari va elektron savdo platformalari esa biznesning bozorga chiqish va sotuv hajmini oshirish imkoniyatini beradi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, qishloq biznesining samaradorligini oshirish uchun faqat an‘anaviy usullarga tayanish yetarli emas; innovatsion yechimlar, agrotexnologiyalar va raqamli tizimlarni birlashtirgan integratsiyalashgan strategiyalar eng samarali natijani beradi. Shu bilan birga, muvaffaqiyatli tatbiq etish uchun moliyaviy qo‘llab-quvvatlash, xodimlarning texnologik kompetensiyasi va hududiy infratuzilma rivojlanishi muhim omil sifatida ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, qishloq joylarda tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda innovatsion va agrotexnologik yechimlarni tatbiq etish nafaqat kichik biznesning iqtisodiy samaradorligini oshiradi, balki hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligini mustahkamlash, bandlikni oshirish va aholining daromad manbalarini kengaytirishga ham xizmat qiladi. Shu sababli davlat siyosati va xususiy sektor hamkorligida bu yechimlarni keng tatbiq etish, shuningdek, biznes subyektlarini qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha kompleks strategiyalar ishlab chiqish muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurahmonov A. *Qishloq xo‘jaligi va tadbirkorlik rivoji*. Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
 2. OECD. *Innovation in Rural SMEs: Opportunities and Challenges*. OECD Publishing, 2020.
 3. FAO. *Agricultural Technology for Small Businesses in Rural Areas*. FAO, 2019.
 4. Karimov B. *Qishloq tadbirkorligi va innovatsion yechimlar*. Toshkent: Fan, 2022.
- O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasi. 2020.